

Jiddu Krishnamurti
Waarheid is een land
zonder wegen

*Religie betekent onverschrokken verkennen, sceptisch bevragen en
onderzoeken wat waarheid is. Dat is religie.*

Ojai, 2 mei 1981

BBNC
uitgevers

Amersfoort, 2014

Inhoud

Voorwoord	<i>7</i>
Poona, 3 oktober 1948	<i>9</i>
Rajghat, 23 januari 1949	<i>19</i>
Rajahmundry, 20 november 1949	<i>27</i>
Bombay, 12 maart 1950	<i>31</i>
Londen, 23 april 1952	<i>37</i>
Voordracht voor studenten in Rajghat, 31 december 1952	<i>49</i>
Bombay, 8 februari 1953	<i>51</i>
Poona, 10 september 1958	<i>55</i>
Brockwood Park, 18 mei 1975	<i>71</i>
Saanen, 1 augustus 1975	<i>83</i>
Saanen, 25 juli 1976	<i>95</i>
Gesprek in Brockwood Park, 28 juni 1979	<i>97</i>
Ojai, Californië, 8 mei 1980	<i>133</i>
Bombay, 3 februari 1985	<i>137</i>
Bombay, 7 februari 1985	<i>145</i>
Bombay, 9 februari 1985	<i>147</i>
Saanen, 21 juli 1985	<i>155</i>
Saanen, 25 juli 1985	<i>157</i>
Brockwood Park, 29 augustus 1985	<i>161</i>
Bronnen	<i>173</i>

Voorwoord

Jiddu Krishnamurti wordt in 1895 in India geboren en trekt als veertienjarige de aandacht van twee invloedrijke theosofen, Annie Besant en C.W. Leadbeater, die zijn opvoeding op zich nemen in de overtuiging dat hij een toekomstig spiritueel leider zal zijn. Krishnamurti zal zich later losmaken van de Theosofische Vereniging en als een onafhankelijk spreker de wereld rondreizen. Langzaam maar zeker ontwikkelt hij zich tot een krachtige, compromisloze leraar, wiens toespraken en geschriften losstaan van enige religie en die noch van het Oosten, noch van het Westen zijn, maar voor de hele wereld. Hij wijst ten stelligste het imago van messias af en ontbindt de grote organisatie die om hem heen is ontstaan. Voor hem is waarheid 'een land zonder wegen' waar geen enkele geformaliseerde religie, filosofie of sekte ook maar bij in de buurt kan komen.

Krishnamurti zal zijn hele verdere leven hardnekkig de goeroe-status die anderen hem proberen op te dringen ter discussie stellen. Hij trekt decennialang wereldwijd een groot gehoor, maar zonder dat hij autoriteit claimt of uit is op leerlingen. Hij wil zijn wijsheid delen, waarbij hem steeds voor ogen staat dat ieder mens alleen op eigen kracht tot waarheid kan komen. Geen spirituele

autoriteit kan hem leiden, kan hem hooguit tot voorbeeld dienen. De kern van zijn onderricht is gelegen in het inzicht dat een fundamentele omslag in de samenleving alleen door transformatie van het individuele bewustzijn tot stand gebracht kan worden. Telkens weer onderstreept Krishnamurti het belang van zelfkennis en begrip van de conditioneringen die de mens inperken en die innerlijk en uiterlijk verdeeldheid zaaien. Voor Krishnamurti is openheid van geest een absolute noodzaak. Openheid is die ‘immense ruimte in het brein waarin een onvoorstelbare energie is’. Dit lijkt de bron te zijn geweest van zijn eigen scheppingskracht en de sleutel tot de katalyserende werking die hij had op mensen van heel diverse pluimage.

Krishnamurti blijft tot aan zijn dood in 1986 overal in de wereld spreken. Zijn toespraken en dialogen, dagboeken en brieven zijn in meer dan zestig boeken en op honderden bandopnamen bewaard gebleven. Uit dat omvangrijke oeuvre is het materiaal voor deze bundel geput. De gekozen onderwerpen zijn aansprekend en gaan heel direct in op ons eigen leven van alledag; ze moeten ons als lezer wel aan het hart gaan.

Poona,

3 oktober 1948

Vraagsteller:

Herinnering is volgens u een onvolledige ervaring. Uw eerdere toespraken staan mij helder en levendig voor de geest. In welke zin is dat dan een incomplete ervaring? Wilt u dit idee alstublieft tot in detail uitleggen?

Krishnamurti:

Wat verstaan we onder herinnering? Je gaat naar school en stamp je vol met feiten, technische kennis. Als je een bouwkundige bent, gebruik je die kennis om een brug te kunnen bouwen. Dat is herinnering van de feiten. Jij hebt mij iets verteld, iets plezierigs of onplezierigs, en ik bewaar daar een herinnering aan; de volgende keer wanneer ik je tegenkom, ontmoet ik jou met in mijn achterhoofd die herinnering van wat jij wel (of niet) hebt gezegd.

Dus aan herinnering zitten twee kanten, de feitelijke en de psychische. Deze twee zijn met elkaar verweven en daardoor niet scherp omlijnd. We weten dat feitelijke herinnering heel belangrijk is om te kunnen leven. Maar geldt hetzelfde voor psychische

herinnering? Wat maakt dat wij op het psychische vlak dingen onthouden? Waarom blijft een belediging of compliment je bij? Waarom herinner ik me het een, maar houd ik het andere buiten? Observeer, en je ziet dat je pijnlijke herinneringen veel sneller loslaat dan aangename. Je kunt zeggen dat de geest op alle niveaus herinnering is, welke naam je er ook aan wilt geven; de geest is het product van het verleden, is gebaseerd op het verleden – en dat is herinnering, een geconditioneerde staat.

Welnu, met die herinnering treden we het leven tegemoet en komen we steeds voor nieuwe uitdagingen te staan. De uitdaging is altijd nieuw en onze respons altijd oud, omdat die de uitkomst is van het verleden. Dus enerzijds is er het ervaren zonder herinnering; anderzijds is er het ervaren met herinnering. Kortom, er is een uitdaging die altijd nieuw is, maar ik ga die aan met de conditioneringen van het oude. Dus wat gebeurt er? Ik absorbeer het nieuwe, maar heb er geen inzicht in; en de ervaring van het nieuwe wordt geconditioneerd door het verleden. Vandaar dat er een gedeeltelijk en nooit een allesomvattend begrip is van het nieuwe. Uitsluitend wanneer ik iets in zijn totaliteit begrijp, blijft er geen spoor van herinnering achter.

We gaan dus een uitdaging aan met de respons van het oude. En dat oude conditioneert het nieuwe, vervormt dit en oefent er invloed op uit. Omdat we het nieuwe niet volledig begrijpen, lijven we het nieuwe in bij het oude en versterken we het op die manier. Misschien komt dit abstract over, maar als je je er verder in verdiept en er heel precies naar kijkt, is het niet moeilijk. De huidige situatie in de wereld vraagt om een nieuwe benadering; als wij het wereldprobleem – dat steeds nieuw is – willen aanpakken, vraagt dat een andere houding. Zolang wij een oplossing zoeken voor de geconditioneerdheid van onze geest, met al zijn vooroordelen ten aanzien van nationale, lokale, familiale en religieuze

aangelegenheden, is er geen frisse blik mogelijk. Onze vroegere ervaringen beletten ons immers om de nieuwe uitdaging te begrijpen. Daardoor blijven we doorgaan met het cultiveren en versterken van de herinnering. Probeer open te staan voor het nieuwe. Ga de uitdaging ten volle, totaal aan. Alleen wanneer je die als nieuw en fris tegemoet treedt, zal de rijkdom van het nieuwe jou toevallen.

De vraagsteller zegt: 'Uw eerdere toespraken staan mij helder en levendig voor de geest. In welke zin is dat een onvolledige ervaring?' De ervaring is zonder twijfel onvolledig als die niet meer is dan een impressie, een herinnering. Als je begrijpt wat er gezegd is en je de waarheid daarvan ziet, is die waarheid geen herinnering. Waarheid is geen herinnering, omdat die telkens nieuw is, voortdurend een transformatie ondergaat. Je herinnert je de vorige toespraak. Waarom? Omdat je die als leidraad hebt genomen, kun je hem niet totaal begrepen hebben. Je verdiept je erin en je houdt hem op die manier bewust of onbewust levend. Maar iets in zijn totaliteit begrijpen, betekent dat er geen herinnering is.

In onze opvoeding wordt de herinnering gecultiveerd en getraind. En onze religieuze beoefening en rituelen, boeken en kennis doen niet anders. Waarom hechten we daar zo aan? Het zal de meesten van ons wel zijn opgevallen dat we, naarmate we ouder worden, terugkijken op het verleden, op de leuke en minder leuke kanten ervan – en als je jong bent, kijk je naar de toekomst. Waarom krijgt de herinnering zo'n gewicht? Wel, simpelweg omdat we niet ten volle, niet totaal in het heden leven. Voor ons is het heden een doorgang naar de toekomst, en daarom heeft het heden voor ons niets te beduiden. Maar hoe kun je in het heden leven, wanneer dit er alleen maar voor dient je op weg te helpen naar de toekomst? Omdat ik bezig ben iets te worden, kan ik geen volledig begrip van mijzelf hebben, en om dat begrip te

krijgen, is het cultiveren van herinnering volstrekt overbodig. Herinnering staat het begrip van wat *is* in de weg.

Heb je gemerkt dat een nieuwe gedachte, een nieuw gevoel alleen in je bovenkomt wanneer de geest niet verstrikt zit in het web van herinnering? Wanneer er ruimte is tussen twee gedachten of herinneringen, en wanneer die langer aanhoudt, komt daar een nieuwe zijnstoestand uit tevoorschijn die zonder herinnering is. We hebben herinneringen en we cultiveren herinnering om onszelf te bestendigen. Het 'ik' en het 'mijn' spelen een grote rol zolang die cultivering van de herinnering doorgaat. En aangezien de meesten van ons uit 'ik' en 'mijn' bestaan, speelt herinnering in ons leven een cruciale rol. Zonder herinnering zouden je eigendom, je familie, je ideeën als zodanig van weinig belang zijn – en daarom cultiveer je de herinnering, om het 'ik' en het 'mijn' kracht bij te zetten. Observeer. Zie dat er ruimte is tussen twee gedachten, tussen twee emoties. In die tussenruimte is er een buitengewone vrijheid van het 'ik' en 'mijn' – en die tussenruimte is tijdloos.

Laten we het probleem eens anders bekijken. Herinnering is onmiskenbaar tijd, nietwaar? Herinnering creëert gisteren, vandaag en morgen. De herinnering van gisteren conditioneert vandaag en geeft daarmee vorm aan morgen. Oftewel, het verleden creëert via het heden de toekomst. Er is een tijdsproces gaande en dat is de wil om te worden. Herinnering is tijd en door middel van tijd hopen we een resultaat te bereiken. Ik ben op dit moment ambtenaar en wil hogerop komen en manager of eigenaar worden. En met diezelfde mentaliteit zeggen we: 'Ik zal de werkelijkheid bereiken, ik zal dichterbij God komen.' Daarom heb ik tijd nodig om tot realisatie te komen, oftewel, ik moet de herinnering cultiveren en die door beoefening en discipline versterken, want ik wil iets zijn, bereiken, verwerven – wat allemaal voortzetting in

de tijd betekent. Door tijd hopen we het tijdloze te bereiken, het eeuwige te verwerven. Is dat mogelijk? Kun je het eeuwige in het net van de tijd vangen, door middel van herinnering?

Het tijdloze is daar waar de herinnering – het ‘ik’ en ‘mijn’ – eindigt. Als we hier de waarheid van zien – dat het tijdloze noch begrepen, noch ontvangen kan worden door middel van tijd – dan kunnen we dieper op herinnering ingaan. Natuurlijk is het heel belangrijk dat wij ons technische zaken herinneren; maar het psychische herinneren dient om het ‘ik’ en het ‘mijn’ in stand te houden en dat maakt dat wij ons kunnen vereenzelvigen en voortleven – wat volkomen indruist tegen het leven en de werkelijkheid. Wanneer we dat zien, valt het valse, het onwaarachtige ervan weg; we laten dan de ervaring van gisteren los.

Je ziet een wonderschone zonsondergang, een mooie boom in een veld. Wanneer je oog daar voor het eerst op valt, geniet je intens, met volle teugen. Maar je wilt dit genot nog een keer beleven en je gaat terug naar die ene plek. En wat gebeurt er dan? Er is geen genot, omdat je wordt gedreven door de herinnering aan gisteren. Gisteren, toen je oog in oog stond met de prachtige zonsondergang, was er geen herinnering, alleen een spontane appreciatie, een rechtstreekse respons. Vandaag wil je dat van gisteren herbeleven en is er geen genieting; die rijke schoonheid ontbreekt. Stel, je hebt een vriend die jou gisteren beledigde of een compliment gaf en vandaag ontmoet je hem met die herinnering in je hoofd. Het is dus geen echte ontmoeting. De nieuwheid, de frisheid ontbreekt. En dat is de reden waarom herinnering ons leven zo lusteloos, saai en leeg maakt.

We zijn elkaar vijandig gezind omdat het ‘ik’ en het ‘mijn’ worden versterkt door herinnering. De herinnering wordt leven ingeblazen door de actie in het heden. We voeden de herinnering met het heden, maar als we dat achterwege laten, dan verbleekt

die. Natuurlijk is het nodig dat wij ons feiten en technische zaken herinneren, maar afgezien daarvan doet de psychische herinnering afbreuk aan het inzicht in het leven en ondermijnt zij de onderlinge verbondenheid.

Vraagsteller:

U heeft gezegd dat wanneer de bewuste geest stil is, het onderbewuste zichzelf projecteert. Is het onderbewuste een superieure entiteit? Is het niet nodig alles wat verborgen is in de doolhoven van het onderbewuste de vrije loop te laten, om zo los te komen van onze conditioneringen? Hoe pakken we dat aan?

Krishnamurti:

Ik vraag mij af wie er zich werkelijk van bewust is dat er een onderbewuste is en dat ons bewustzijn gelaagd is. Volgens mij zijn de meesten van ons zich alleen bewust van de oppervlakkige geest, van de dagelijkse activiteiten, van het rumoerige, vluchtige bewustzijn. We zijn niet de diepte gewaar, de betekenis van de verborgen lagen; heel af en toe dringt het door een droom, een hint, een aanwijzing tot ons door dat er andere zijnstoestanden bestaan. We laten ons dermate meeslepen door de maalstroom van het leven, met al zijn entertainment, lusten en ijdelheden, dat we niet veel verder kijken dan de buitenkant. We zijn druk in de weer om vooruit te komen, we willen opklimmen, we zijn belust op politieke of persoonlijke macht, op positie, op prestatie.

Nu wordt de vraag gesteld of het onderbewuste een superieure entiteit is. Dat is punt één. Is er een superieure entiteit los van het denkproces? Wel, al maken we een indeling naar hoog en laag, zolang het denkproces aan de gang is, kan er onmogelijk een superieure, onvergankelijke entiteit zijn die boven het voorbijgaande uitstijgt. Dus we moeten deze vraag stapje voor stapje